

együttal a költészet megvalósulása is. S ha a *Vándorbotom meg-megtorpan* verseinek olvasása után azt állítjuk, hogy Sinkó Ervin sok verse életrajzi és kordokumentum elsősorban, s csak ritkán meggyőző költészet is, akkor valójában az ő tapasztalatának útmutatása-szerint járunk el, hiszen a versből olvassuk ki a kort és az embert, nem a versen kívüli körülményekből, de ugyanakkor azt is állítjuk, hogy ilyen dokumentálásra a valóban megvalósult költészet, vagy ahogyan Sinkó Ervin mondja, a jó vers képes csupán. De költészetének ehhez az alapvonalához és költői tapasztalatának ehhez a szerintünk legfontosabb felismeréséhez azonnal hozzá kell tennünk azt is, hogy nincs ellentmondás a között, hogy a jó versből ki lehet olvasni a kort, és hogy — ugyanakkor — a költő nem akarhat mást, se többet, se kevesebbet, mint hogy kifejezze saját magát, mint hogy kifejezze egyéni és személyes élményét, vagy — ahogyan maga Sinkó Ervin mondta — „mindig és csak a maga látásmódját”. A vers tehát egyéni teljesítmény, a szubjektum győzelme vagy bukása, de ugyanakkor a kor, az élet, a történelem, az életrajz dokumentuma is. Ez a látszólagos ellentmondás, ez a kettősség határozza meg Sinkó Ervin egész költői életművét.

Minden verse, a legelső szabadkai Ady-utánezatoktól kezdve, az avantgarde felé tett kiránduláson, a bécsi istenes-verseken, a szarajevói nagy kérdésfeltevéseken, a moszkvai, a párizsi, majd pedig a partizán-verseken át a Jó beszélgetés csodálatos prózaverseiig, nem más, mint egyéni teljesítmény, nem más, mint az egyéni és egyetlen élet, a személyes élmény kifejezése, de mindez azé az éné, amely emberi teljességét csak a történelemben való benne-lét útján látja megvalósíthatónak. Viszont a szubjektívizmus költőjének igazi nagy versei mindig a szubjektívizmus bírálatai is. Mert a költő Sinkó Ervin, akinek egész életét, életének minden gondját és baját ki lehet olvasni verseiből, valójában akkor igazán költő, ha nem a saját életrajzát dokumentálja, hanem az élményeket műalkotássá tudja formálni.

Ezért lehet számunkra, költészetünk és költészetszemléletünk számára annyira tanulságos Sinkó Ervin lírikusi életművének újraolvasása és felfedezése.

BÁNYAI János

KÖZÖS GONDJAINKRÓL

Bakos István: *Ehe kenyérnek . . .*, Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1976

Századunk utolsó negyedének kezdetén élesen körvonalazódnak a nemzeti kereteket és országhatárokat túllépő globális problémák. A világbiztonság, világgazdaság, világökológia, világnépesedés mind olyan kérdések, amelyekkel a jelenlegi társadalmi struktúrák egymásra utaltságuk

kölcsönös felismerése nélkül, átalakulásuk tudatos és tervszerű vállalása nélkül nem tudnak megbirkózni. Az idő önmagában e téren semmit sem old meg, ellenkezőleg, biztosra vehető, hogy hatékony intézkedések nélkül az elkövetkező évtizedekben élesedő nemzeti válságokkal és nemzetközi konfliktusokkal számolhatunk.

Világhelyzetünk történelmi újszerűségéhez tartozik, hogy e globális kérdésekben a problémák sokrétű és bonyolult összefonódása miatt a döntések sem bízhatók már — katasztrófa kockázata nélkül — egyszerűen a hatalmon levők intuíciójára, józan eszére. Csak előzetes és alapos tudományos kutatás szolgáltathat megfelelő információkat a döntéshozók számára. A döntés kockázata még úgy is nagy, ha tudományos felméréseken alapuló, előzetesen kidolgozott alternatívák — mint a jövőre vonatkozó előrelátható válságok lehetséges megoldási javaslatai — közül kell választani.

Ahhoz azonban, hogy egyáltalában bármiféle döntést előkészítő tanulmányok készülhessenek el, hatalmas anyagi és szellemi erőket kell — mindenekelőtt a fejlett országok katonai-ipari komplexumából — ezekhez a feladatokhoz átcsoportosítani. A világ országaiban azonban egyelőre — a különböző nemzetközi tudományos szervezetek felhívásai ellenére — a ilyen jellegű tendenciák még nemigen tapasztalhatóak. Mindez azt is bizonyítja, hogy nem elég egynehány tudós problémaérzékenysége és aggodalma, hogy valami is megváltozzék. Az emberiség szellemi erejéhez — ami eddig még minden kritikus helyzetben biztosította fennmaradását — a tudományos felismerések és törekvések mellett hozzátartozik a mindennapi tudat is, amely merevségével vagy rugalmasságával, a megoldásra váró problémákra való felkészültségével — felkészítettségével — döntő módon befolyásolja az események várható menetét. Más szavakkal, érdemi változás mindaddig nem történhet, amíg csupán a tudósok feladata marad a világra nehezedő problémák érzékelése. A konkrét akciók érdekében a mindennapi gondjai közepette élő embert is rá kell döbbsenteni arra, hogy meglássa a századvég globális problémáiban a saját sorsát-jövőjét befolyásoló kérdéseket.

Nagyon nehéz az anyyi felől és annyiféle híryanaggal bombázott-kábított mindennapi ember tudatát olyképpen fogékonyra tenni az új problémák iránt, hogy benne az új információk élményszinten, tudatformálóan maradjanak meg. Paradox helyzet, de minél akutabb egy probléma, annál fásultabbak az emberek a problémára vonatkozó híryanaggal szemben. Így van ez a világgazdasággal is.

Mióta a világ világ, a gazdasági kérdések állandóan napirenden vannak. Ennek ellenére mégsem vált gazdasági szakemberré minden ember a világon. Még annak ellenére sem, hogy a gazdasági körülmények ténylegesen mindenféle létforma közvetlen meghatározói. Az emberek nagy többsége — bármennyire sorsába vágó kérdés is — végtelenül elfásult a gazdasági étellel kapcsolatos híryanaggal szemben. Érdeklődésük az

anyagi helyzetüket közvetlenül és konkrétan érintő változásokra — mint áremelkedés, jövedelmükben beálló változás stb. — korlátozódik. Lehet-e még gazdasági kérdésekről, ezek hátteréről újszerűen, érdekesen, szemléletet formálónan írni? Nem a gazdag irodalommal ellátott gazdasági szakember, hanem a mindennapi ember számára.

Úgy tűnik, lehetséges. Bakos István könyve: *Éhe kenyérnek... szép példája* ennek.

A szerző rövid — mintegy ötíves — tanulmánya nem általános igényű világgazdasági összefoglaló. A világgazdaságnak csupán egyik, ám kétségtelenül legérzékenyebb, legfájóbb oldalával, az éhínség gondjával, az élelmiszer-előállítás útjával-sorsával, az élelmezési világválsággal foglalkozik. A tanulmány nem tekinthető úttörő munkának ebben a kérdéskörben, ám a mindenki számára szükséges tudnivalóknak kétségtelesen egyik legsikerültebb összefoglalója.

A könyv a maga egyszerű nyelvezetével, közérthetőségével, célratörő rövidségével és a téma iránti szenvedélyes elkötelezettségével lebilincselő olvasmány. Ennek titkát a szerző nagyfokú problémaérzékenységében — és ezzel szoros összefüggésben —, látásmódjában, a tények felsorakoztatásában és megfogalmazásában rejlő eredetiségében kell keresnünk. A szerzőnek, ill. könyvének ez a sajátossága nagyon fontos. Mert az ember lelkiismerete nehezen mozdul, megszokott híradás formájában olykor a legmeggrázóbb dolgok is alig kavargják fel. Százezrek éhhalála, milliós tömegek éhezése is pusztá „híranyag” maradhat az ember számára. Amit meghallgat ugyan, de nem rezonál vele. Ezért a hírek elfásító, közömbösítő tengerében a rezonancia érdekében ugyanazokat a tényeket célszerű és szükségszerű is másként megfogalmazni. Az embert úgy kell tájékoztatni, hogy közvetlenül felismerje személyes sorsának érdekelt-ségét, a híranyag rá vonatkozó magatartási követelményeit. Enélkül a tájékoztatásnak nincs értelme, a hírnek nincs kulturális jelentősége. Bakos István könyvében él a tájékoztatás funkcionális jellegével, olvasóját rádöbbeneti stabilnak vélt sorsa illuzórikus voltára, a tárgyat kérdésben való érdekelttségére.

Egyáltalán nem számít ma meglepetésnek arról olvasni, hogy a világ gabonaszükséglete gyorsabban nő, mint a termelés. Ha azonban pl. a gabonataralék évről évre való csökkenésének ütemét érzékelhetővé tesszük, más lesz az eredmény. „1960-ban még az össznépség számára 100 napra, 1974 végén csak 27 napra elegendő tartalék gabonával rendelkezett a világ”. Ez a hír — amelynek jelentőségét mindenki fel tudja mérni — már nyugtalanná tesz, ezáltal további tájékozódásra késztet.

És a könyv tájékoztat is. Az élelmiszer- és gabonárák ugrásszerű növekedéséről, a fejlődő országok súlyos helyzetéről. Ezekben az országokban a jövedelemnek már most 75—80%-át fordítják élelmiszere! De mivel a nemzeti jövedelem növekedése sem a hazai mezőgazdasági termelés fejlődésével, sem a világgiazi árak növekedésének ütemével

nem tart lépést, gyökeres belső társadalmi reformok és a külső körülmények változása, a nemzetközi munkamegosztás igazságosabb kialakítása nélkül a válság elkerülhetetlen.

A szerző a parasztlázadások történelmi tanulságaira emlékeztet. A nincstelenné tették, éhezők és nyomorgók tömege sohasem tűrte a végtelenségig a társadalmi egyenlőtlenséget, a fokozódó elnyomást. A parasztlázadások az évszázados igazságszolgáltatás reményében nemegyszer a történelem során óriási lavinaként zúdultak végig országokon és földrészeken. „Ha a világ tétlen marad, a közeljövőben újabb hulláma támadhat a parasztfelkeléseknek. Az éhezésre és éhhalálra ítélt százmilliók harca a napi betevő falatért kicsaphat medréből.” Nem kétséges, ma beláthatatlan katasztrófába rántaná a világot az éhezők ilyen megmozdulása.

Rendkívül összetett világgazdasági és világpolitikai kérdés ez. Ámde hogy ez a küszöbönálló világméretű küzdelem az éhezők létfeltételeiért, az emberiség földi létéért hogyan zajlik le, az attól függ elsősorban, hogy a világ népessége felismeri-e a történelmi helyzet újszerűségét. Attól függ, hogy „miként lesz képes az emberiség megújulni, kultúráját és tudományt alkotni, a tudást a mindennapi életben felhasználni, s a termelőerők globális fejlődésének irányát kialakítani, az osztályviszonyokat, a bér munkarendszert, az elnyomást és kizsákmányolást megszüntetni... Olyan nagy kísérlet ez, amelyben — ha eredményt akarunk elérni — egyre többnek kell tudatosan részt venni, túllépve az országhatárokat, a nemzeti és a nyelvi elzárkózást, a történelmi előzmények és előítéletek, a vallási kötöttségek, a szokások és hagyományok ma még meghatározó korlátait.”

HÓDI Sándor

S Z Í N H Á Z

EGY SZEREP ÁTVÁLTOZÁSA

A Konferanszié már elmondott minden lényegeset: üdvözölte a közönséget — willkommen, bienvenue, welcome —, és előlegezte a kikapcsolódást adó kellemes szórakozást: „Hagyják a gondjaikat a ruhatárban. Az

* Szabadkai Népszínház magyar társulata. J. Kander—F. Ebb—H. Prince: Kabaré. Rendező Szinetár Miklós m. v., a rendező munkatársa Hegedűs László m. v. Díszlet: Fehér Miklós m. v. Jelmez: Horányi Mária m. v. Koreográfus: Bogár Richárd m. v. Korrepetitor és karmester: Megyeri Lajos. Főbb szerepekben: Árok Ferenc (Konferanszié), Kerekes Valéria (Sally), Baráczius Zoltán (Schultz úr), Dóró Emma (Schneider kisasszony), Kovács Frigyes f. h. (Cliff), Medve Sándor (Ernst) és Albert Mária (Kost kisasszony).